

MŁODZIEŻ WOBEC WCZESNEJ INICJACJI SEKSUALNEJ - KOMUNIKAT Z BADAŃ

Mgr Joanna Dworakowska - KUL Lublin

W 2014 roku ukończyła studia magisterskie w specjalności Psychoprofilaktyka społeczna i resocjalizacja na Uniwersytecie Rzeszowskim. Doktorantka na Wydziale Nauk Społecznych w Katedrze Pedagogiki Opiekuńczej KUL JP II w Lublinie. Autorka publikacji naukowych, uczestniczka krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych oraz szkoleń. Zainteresowania naukowe: pedagogika społeczna, resocjalizacja instytucjonalna, diagnostyka środowiska.

Wprowadzenie

W ostatniej dekadzie w krajach rozwiniętych, w tym również w Polsce, zwiększył się odsetek nastolatków rozpoczynających współżycie seksualne i obniżył się wiek inicjacji seksualnej¹. Jest to wyrazem tendencji, którą K. Wąż² określa, jako zmianę obyczajowości seksualnej. Doniesienia empiryczne budzą uzasadniony niepokój wychowawczy, gdyż wczesną inicjację seksualną uznaje się za zachowanie problemowe i przyjmuje, że stanowi ona jeden z elementów „zespołu zachowań ryzykownych” obok: używania środków psychoaktywnych, picia alkoholu, palenia tytoniu, agresji³.

Należy pamiętać, iż decyzji o rozpoczęciu współżycia seksualnego winny towarzyszyć takie komponenty jak: dojrzałość biologiczna i psychiczna, zgodność z wyznawanym systemem wartości, wzajemna miłość partnerów, poczucie wzajemnej odpowiedzialności za siebie⁴. W przypadku wczesnej inicjacji seksualnej elementy te są pominięte. K. Wąż⁵ podkreśla dodatkowo, iż dojrzewanie biologiczne młodzieży znacznie wyprzedza dojrzewanie psychiczne, moralne i społeczne, szczególnie w aspekcie podejmowania odpowiedzialności za własne decyzje, w związku z tym każda aktywność seksualna na tym etapie rozwoju winna być traktowana, jako ryzykowna.

Celem prezentowanych rozważań jest omówienie wyników badań własnych dotyczących opinii młodzieży na temat wczesnej inicjacji seksualnej oraz ich deklaracji na temat tej aktywności. Przedstawione badania bezsprzecznie wymagają dalszego pogłębienia na gruncie empirycznym i należy je potraktować, jako wstęp do szerszych naukowych rozważań, nie-

¹ Zob. Z. Izdebski, *Seksualność Polaków na początku XXI wieku. Studium badawcze*, Kraków 2012, s. 759, por. tenże, *Seks po polsku. Zachowania seksualne jako element stylu życia Polaków*, Warszawa 2003, s. 49.

² Zob. K. Wąż, *Znaczenie kultury popularnej (w)rekonstruowaniu obyczajowości seksualnej*, [w:] D. Hejwosz, W. Jakubowski (red.), *Kultura popularna- tożsamość- edukacja*, Kraków 2010, s. 417.

³ Zob. J. Mazur, B. Woynarowska, *Współwystępowanie palenia tytoniu i picia alkoholu w zespole zachowań ryzykownych u młodzieży szkolnej: tendencje zmian w latach 1990-2004*, „Alkoholizm i Narkomania” 2004, t. 18, nr 1-2, s. 32.

⁴ Zob. M. Łukaszek, *Przedwczesne podejmowanie współżycia seksualnego przez dzieci i młodzież*, „Kwartalnik Edukacyjny” 2002, nr 3-4, s. 52.

⁵ Zob. K. Wąż, *Socjalizacja seksualna i przemiany w obyczajowości seksualnej młodzieży*, [w:] Z. Izdebski, T. Niemiec, K. Wąż (red.), *(Zbyt) młodzi rodzice*, Warszawa 2011, s. 53.

mniej jednak oprócz swego celu poznawczego realizują cele praktyczne. W celu przygotowania adekwatnych i skutecznych programów profilaktycznych istotna jest znajomość uwarunkowań zmniejszających ryzyko wczesnej inicjacji seksualnej. Jest to tym bardziej istotne, że w ostatnich trzech dekadach seksualność człowieka stała się obszarem dramatycznych problemów społecznych i zdrowotnych w niespotykanej dotychczas skali. Omówienie wyników przeprowadzonych badań wymaga uprzedniego, zgodnego z przyjętą zasadą metodologiczną, scharakteryzowania problemu wczesnej inicjacji seksualnej na podstawie dostępnej literatury naukowej, jako realnego zagrożenia dla ludzi młodych.

1. Determinanty wczesnej inicjacji seksualnej

Jak zostało postulowane, stawiając jako priorytet potrzeby profilaktyki, istotne jest poznanie tendencji dotyczących problemu, jak również poznanie czynników, które implikują możliwość wystąpienia aktywności seksualnej oraz przeanalizowanie motywów jej podejmowania.

Analizując polskie doniesienia badawcze M. Łukaszek⁶ formułuje następujące wnioski odnoszące się do problemu wczesnej inicjacji seksualnej młodzieży: wiek inicjacji seksualnej młodzieży w dalszym ciągu obniża się, jednak coraz słabiej (w przypadku chłopców już niemal się zatrzymuje); różnica pomiędzy średnią inicjacji seksualnej dziewcząt i chłopców maleje, co związane jest prawdopodobnie ze zmianą przepisów ról płciowych; od lat dziewięćdziesiątych zwiększył się odsetek młodych inicjujących w wieku przed ukończeniem 15 roku życia, a więc będących w okresie ochrony prawnej.

Z. Lew - Starowicz⁷ wyodrębnia następujące czynniki wpływające na wiek inicjacji seksualnej:

- Płeć - wcześniej inicjują seksualnie chłopcy;
- czynniki biologiczne - im wyższy poziom hormonów tym wcześniejsza inicjacja;
- zmienne środowiska rodzinnego - wczesna inicjacja seksualna koreluje: z nieudanym małżeństwem rodziców, patologią rodziny, brakiem ojca, niższym poziomem życia w rodzinie, zbyt liberalnym lub zbyt rygorystycznym stylem wychowania, wczesną ciążą matki, licznym rodzeństwem, brakiem edukacji seksualnej;
- zmienne środowiskowe-wczesnemu rozpoczęciu współżycia sprzyjają: niepowodzenia w nauce szkolnej, modele aktywności seksualnej prezentowane przez rówieśników, brak ambicji i planów z zakresie edukacji;
- czynniki osobowościowe - uzależnienia, niska samoocena, podatność na wpływy otoczenia, zaburzenia zachowania.

Podobnie czynniki ryzyka wczesnej inicjacji seksualnej typologizuje U. Kempieńska⁸. Wśród determinantów tej aktywności wyróżnia:

- akcelerację rozwoju- spowodowaną między innymi wysokobiałkową dietą oraz zwiększeniem bodźców psychicznych wpływających na aktywność hormonalną;
- płeć męską, niższy poziom wykształcenia, słabszy związek z religią;
- niekorzystną sytuację rodzinną- rozwód rodziców, nieobecność ojca w domu, brak jednego z rodziców, brak silnej więzi matki z córką, wczesne podjęcie aktywności seksualnej przez rodziców, wczesną ciążę matki, złą sytuację materialną, pracoholizm rodziców, samotność;
- niekorzystny wpływ grupy rówieśniczej, słuchanie rapu;
- nadużywanie substancji psychoaktywnych, picie alkoholu, palenie tytoniu i marihuany;
- czynniki indywidualne - depresja, brak umiejętności społecznych, niska samoocena, silne napięcie seksualne;

⁶ Zob. M. Łukaszek, *Szorstka młodość. Socjalizacyjne wyznaczniki zachowań seksualnych młodzieży (na podstawie badań wychowanków Ochotniczych Hufców Pracy)*, Rzeszów 2013, s. 65.

⁷ Zob. Z. Lew- Starowicz, *Encyklopedia erotyki*, Warszawa 2004, s. 265.

⁸ Zob. U. Kempieńska, *Małżeństwa młodocianych. Cięża, ślub i co dalej...?*, Toruń 2012, s. 63-65.

- oddziaływanie partnera, szantaż emocjonalne, żądanie dowodu miłości, namiętność;
- zmianę norm regulujących zachowania seksualne, większy liberalizm w tym zakresie, środowiskowe zaniechanie i brak reakcji społecznej.

Na rodzinne uwarunkowania podjęcia wczesnej aktywności seksualnej wskazuje J. Szymańska⁹. Powołując się na badania L. Kaya i A. Pawelskiego szczególnie znaczenie przypisuje takim czynnikom, jak: nieobecność ojca w domu, rozwód, separacja lub powtórne małżeństwo rodziców, brak jednego z rodziców, destabilizacja układu z ojcem, jako głową rodziny, nadmiernie surowe lub zbyt ustępliwe postawy rodziców, brak edukacji seksualnej w rodzinie, deficyty w obszarze więzi matki z córką, liczne rodzeństwo, wczesną ciążę matki, aprobata rodziców w stosunku do aktywności seksualnej dziecka.

Uwarunkowania rodzinne podkreśla również S. Grzelak¹⁰. W oparciu o raport Kirby'ego wyodrębnia następujące determinanty wczesnej inicjacji seksualnej: rozwód rodziców, zwiększenie komunikacji pomiędzy rodzicami i dziećmi na tematy seksualne, aktywni seksualnie koledzy, chodzenie z chłopakiem/dziewczyną i bliskość relacji z partnerem, presja seksualna, przymus, nadużycia, permissywna postawa wobec seksu przedmałżeńskiego, używanie alkoholu lub narkotyków, zachowania przestępcze. Autor zwraca uwagę także, że czynnikiem, który koreluje z podjęciem aktywności seksualnej przez młodzież jest wczesna inicjacja niepenetracyjnych kontaktów seksualnych, tak zwany petting¹¹.

Warto zaznaczyć, iż podjęcie decyzji o rozpoczęciu aktywności seksualnej uwarunkowane jest przeważnie wieloczynnikowo. Żaden z determinantów nie implikuje pojedynczo podjęcia tej decyzji, najczęściej działa kilka czynników jednocześnie.

2. Motywy podejmowania aktywności seksualnej przez młodzież

Analizując uwarunkowania wczesnej aktywności seksualnej ważne wydaje się także przeanalizowanie bezpośrednich motywów jej podejmowania. Jak stwierdza J. Mariański: „(...) negatywne przemiany w społecznej akceptacji moralności opartej na nauczaniu Kościoła katolickiego dotyczą szczególnie moralności małżeńskiej i rodzinnej, zwłaszcza zasad odnoszących się do życia seksualnego. (...) W wyraźnym kryzysie są normy związane z nierozzerwalnością małżeństwa, z czystością przedmałżeńską i regulacją poczęć”¹².

Przyczyn tego należy niewątpliwie upatrywać w kryzysie wartości polegającym na usunięciu wartości uznawanych za kluczowe, bez podania i wyjaśnienia konstruktywnej kontrpozycji¹³. T. Szlendak¹⁴ charakteryzuje współczesną kulturę w kontekście komercjalizacji i supermarketyzacji sfery seksualnej, objawiającej się między innymi naciskiem na ilość partnerów. Obserwacja potoczna wskazuje także na instrumentalne traktowanie innych osób, modę na liberalizm w sferze płciowości, nacisk na podejmowanie aktywności seksualnej, inspirację bohaterami filmów, gwiazdami estrady¹⁵. Znaczący w tym kontekście może być wpływ i nacisk grupy rówieśniczej, która w okresie adolescencji często pełni rolę autorytetu, przewyższając siłą oddziaływania rodzinę i wszelkie środowiska instytucjonalne¹⁶.

⁹ Zob. J. Szymańska, *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*, Warszawa 2002, s. 19.

¹⁰ Zob. S. Grzelak, *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce*, Warszawa 2006, s.25.

¹¹ Tamże, s. 28.

¹² J. Mariański, *Małżeństwo i rodzina w świadomości młodzieży maturalnej- stabilność i zmiana*, Toruń 2012, s. 324.

¹³ Zob. M. Jędrzejko, M. Janusz, M. Walencik, *Zachowania ryzykowne i uzależnienia. Zjawisko i uwarunkowania*, Warszawa-Dąbrowa Górnica 2013, s. 15-16.

¹⁴ Zob. T. Szlendak, *Supermarketyzacja. Religia i obyczaje seksualne młodzieży w kulturze konsumpcyjnej*, Wrocław 2004, s. 135-147.

¹⁵ Zob. J. Kurzępa, *Zagrożona niewinność*, Kraków 2007, s. 192-199.

¹⁶ Zob. P. Kowalski, *Socjologia wychowania w zarysie*, Warszawa 1986, s. 95, por. Z. Skorny, *Proces socjalizacji*

Z danych zebranych przez Z. Lew-Starowicza¹⁷ wynika, że najczęściej podawanymi motywami inicjacji seksualnej były: uczucie (57%), ciekawość (29%), potrzeba bycia dorosłym (9%) oraz uwiedzenie (4%). Badania Z. Izdebskiego¹⁸ wskazują, że dla dziewcząt głównym motywem inicjacji seksualnej była miłość (79%), podniecenie seksualne (50%), przyjemność (46%), ciekawość (39%). Chłopcy najczęściej wskazywali na podniecenie seksualne (65%), przyjemność (64%), miłość (50%). Należy zaznaczyć, iż młodzi często, jako motyw inicjacji seksualnej podawali „poryw chwili”, odpowiedzi takiej udzieliło 29% chłopców i 26% dziewcząt. Często wymieniana była również przyjaźń (w grupie chłopców 21%, wśród dziewcząt 11%), przykład rówieśników (12% chłopców, 5% dziewcząt), odurzenie środkami psychoaktywnymi (11% chłopców, 4% dziewcząt). Dziewczeta częściej niż chłopcy inicjowały wskutek nieumiejętności przeciwstawienia się namowom partnera (7% dziewcząt i 5% chłopców) i lęku przed utratą partnera (odpowiednio 5% i 4%). Wśród nastolatków obu płci 2% deklaroowało, że zostało zmuszonych do podjęcia współżycia seksualnego.

Z badań przeprowadzonych przez CBOS¹⁹ wynika, że w grupie nastolatków, którzy rozpoczęli współżycie seksualne w wieku 13-15 lat decyzje o podjęciu aktywności seksualnej podejmowane wspólnie z partnerem były dwukrotnie rzadsze niż w innych grupach wiekowych. W 14, 6% przypadków bezpośredni wpływ na decyzję o inicjacji miała presja otoczenia.

Wyniki badań wskazują na często bardzo niefrasobliwe podejście młodych do tak istotnej, odciskającej piętno na całym ich późniejszym życiu decyzji. Młodzi ludzie podejmują współżycie seksualne, ponieważ czują chęć przeciwstawienia się „światu dorosłych”, nakazom i zakazom. Rozpoczęcie współżycia seksualnego jest często szczególnym przejawem manifestowania własnej autonomii. Ta sfera w życiu młodych ludzi powinna być, więc obszarem szczególnej troski osób odpowiedzialnych za młode pokolenie, nauczycieli, wychowawców a w szczególności rodziców.

3. Założenia metodologiczne badań własnych

Celem przeprowadzanych badań było uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze:

1. Jakie są opinie respondentów na temat przyczyn podejmowania wczesnej aktywności seksualnej przez młodzież?
2. Czy czystość przedmałżeńska jest dla nich wartością znaczącą?
3. Czy badani inicjowali seksualnie?
4. Czy istnieje związek między opiniami i deklaracjami badanej młodzieży a zmiennymi socjodemograficznymi takimi jak: płeć, miejsce zamieszkania, autodeklaracja religijna?

Przyjęto wstępne, hipotetyczne rozwiązanie problemów badawczych, mianowicie, że opinie i deklaracje respondentów będą różnicować się ze względu na brane pod uwagę zmienne niezależne, przy czym priorytetową rolę będzie odgrywać tu autodeklaracja religijna badanej młodzieży.

Badania empiryczne przeprowadzono w listopadzie 2016 roku, w jednej z rzeszowskich szkół średnich. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, badani otrzymali do wypełnienia autorsko opracowany kwestionariusz ankiety, zostali także poinformowani o celu badawczym oraz zapewnieni o zachowaniu anonimowości. W celu zapewnienia komfortu badanych oraz z uwagi na intymny charakter podejmowanej tematyki badanie sondażowe odbywało się bez obecności nauczyciela w klasie. Uczniowie oddawali wypełnione kwestionariusze w zaklejonych kopertach. Dobór próby badawczej był losowy.

W badaniu uczestniczyło 107 uczniów klas trzecich liceum ogólnokształcącego, 48,6%

dzieci i młodzieży, Warszawa 1987, s. 187.

¹⁷ Zob. Z. Lew-Starowicz, *Encyklopedia...*, dz. cyt., s. 266.

¹⁸ Zob. Z. Izdebski, K. Wąż, *Aktywność seksualna młodzieży i jej społeczne uwarunkowania*, [w:] Z. Izdebski, T. Niemiec, K. Wąż (red.), *(Zbyt) młodzi rodzice*, dz. cyt., s. 45.

¹⁹ *Postawy i zachowania seksualne Polaków. Raport z badania ilościowego*, Warszawa, maj 2008, s. 49.

chłopców i 51,4% dziewcząt. Wśród respondentów 38,3% zamieszkiwało duże miasta powyżej 100 tysięcy mieszkańców, 27,15 małe miasta do 50 tysięcy mieszkańców, 34,6% stanowili mieszkańcy wsi. Najwyższy odsetek badanych- 41,1% określał siebie, jako osoby głęboko wierzące i regularnie praktykujące, 39,3% stanowili respondenci wierzący i niepraktykujący, 19,6% deklarowało, że są osobami niewierzącymi.

W celu statystycznej weryfikacji hipotez, polegającej na stwierdzeniu występowania zależności pomiędzy przyjętymi zmiennymi niezależnymi i zależnymi, zastosowano test nieparametryczny Chi-kwadrat. Dla określenia siły związku pomiędzy tymi zmiennymi wykorzystano współczynnik korelacji r_c . Ponieważ pozwala on jedynie na wykazanie siły istniejącej zależności, bez określenia jej kierunku, uzyskane wyniki badań poddano analizie jakościowej w oparciu o dane procentowe. Rezultaty badań oraz ich analizę zaprezentowano w dalszej części artykułu.

4. Młodzież wobec wczesnej inicjacji seksualnej - analiza wyników badań własnych

Respondenci zostali zapytani, jaka w ich opinii jest przyczyna podejmowania wczesnej aktywności seksualnej przez młodych ludzi. Z analizy wynika, że najczęściej wskazywana była miłość, odpowiedzi takiej udzieliło 58,9% respondentów. Zdaniem 28,1% młodzieży motywem wczesnej inicjacji seksualnej jest ciekawość, chęć przeżycia przygody, 10,2% licealistów wskazywało na chęć zaimponowania rówieśnikom, 1,9% na przymus ze strony innej osoby zaś 0,9% twierdziło, że młodzi ci kierują się obawą przed utratą partnera.

Analiza statystyczna danych empirycznych ujawniła, że płeć badanych różnicuje ich opinie na temat motywów wczesnej inicjacji seksualnej młodzieży ($\chi^2=22,4 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$). Możemy, więc mówić tu o związku o przeciętnej sile. Zarówno w przypadku dziewcząt, jak i chłopców najwyższy odsetek wskazywał na miłość jako motyw wczesnej inicjacji seksualnej (odpowiednio: 76,4% dziewcząt i 40,4% chłopców). Należy zaznaczyć dużą przewagę wyboru tego wariantu w grupie dziewcząt. Znamiennym jest, iż żadna z badanych dziewcząt nie uznała, że młodzi rozpoczynając aktywność seksualną kierują się chęcią zaimponowania rówieśnikom, podczas gdy odpowiedzi takiej udzieliło 21,2% chłopców. Wynika to prawdopodobnie z pewnych specyficznych różnic w kształtowaniu się seksualności dziewcząt i chłopców. U dziewcząt dominuje potrzeba więzi uczuciowej, podczas gdy chłopcy nastawieni są „konsumpcyjnie”²⁰. Chłopcy przejawiają także tendencję o prezentowaniu postawy „macho”, co przejawia się też często w ilości partnerek seksualnych. Można jednak zauważyć, że w dzisiejszej rzeczywistości społecznej ta różnica się zaciera.

Miejsce zamieszkania respondentów również okazało się zmienną różnicującą ich opinie na temat motywów wczesnej inicjacji seksualnej ($\chi^2=41,3 > \chi^2_{0,01;8}=20,09$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,5$). Mówimy tu o związku, którego siłę można określić, jako wysoką. Młodzież mieszkająca na wsi, w najwyższym odsetku za motyw wczesnej inicjacji seksualnej uznawała miłość. Odpowiedzi takiej udzieliło 86,5% respondentów z tej kategorii, podczas gdy wśród młodzieży zamieszkującej miasta duże (powyżej 100 tys. mieszkańców) i małe (do 50 tys. mieszkańców) wskazywało na nią odpowiednio 29,3% i 65,5% respondentów. Żaden z badanych zamieszkujących na wsi nie podał, iż przyczyną wczesnej inicjacji seksualnej może być ciekawość, chęć przeżycia przygody, na opowiedz tą wskazała natomiast ponad połowa respondentów zamieszkujących duże miasta (51,2%) i 31% badanych z małych miast. Wśród mieszkańców wsi jedynie 5,4% podało chęć zaimponowania rówieśnikom, jako bezpośrednią przyczynę wczesnej inicjacji seksualnej podczas gdy wśród mieszkańców dużych miast wskazywało na nią 19,5% respondentów. Zaobserwowane tendencje można tłumaczyć prawdopodobnie uchwytymi jeszcze różnicami kulturowymi pomiędzy miastem a wsią. Zamieszkiwanie na

²⁰ Zob. Z. Izdebski, *Rozwój seksualny młodzieży*, [w:] Z. Izdebski, T. Niemiec, K. Wąż (red.), *(Zbyt) młodzi rodzice*, dz. cyt., s.15.

wsí wiąże się z silnym przywiązaniem do tradycji, konserwatyzmem w poglądach, wysokim stopniem konformizmu. Postawy te utrwalane są przez mechanizmy nieformalnej kontroli społecznej, która w małych miejscowościach pozostaje wciąż bardzo silna. W środowiskach miejskich kontrola społeczna jest znacznie słabsza, co powoduje większe możliwości kształtowania się postaw indywidualistycznych, mniej opierających się na tradycyjnych schematach moralnych a bardziej na własnych przemyśleniach i doświadczeniach.

Stwierdzono brak statystycznie istotnej zależności pomiędzy autodeklaracją religijną badanych a ich opiniami na temat motywów wczesnej inicjacji seksualnej ($\chi^2=18,19 < \chi^2_{0,01;8}=20,09$; $H_0=0$). Można tutaj dostrzec jednak pewną tendencję, mianowicie najwyższy odsetek respondentów głęboko wierzących i regularnie praktykujących (75%) wskazywał na miłość, jako na przyczynę wczesnej inicjacji seksualnej zaś badani niewierzący głównie na ciekawość, chęć przeżycia przygody (52,4% wskazań).

Respondenci zostali zapytani czy czystość przedmałżeńska stanowi dla nich wartość. Ponad połowa badanych (51,4%) twierdziła, że jest to dla nich rzecz ważna i życie seksualne powinno się dzielić tylko z jedną, wybraną osobą, 38,3% uczniów twierdziło, że czystość przedmałżeńska nie stanowi dla nich wartości, że w dzisiejszych czasach seks bez ślubu jest bardzo powszechny, 10,3% nie miało zdania na ten temat.

Płeć uczniów różnicowała w statystycznie istotny sposób ich opinie w tym zakresie ($\chi^2=22,4 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$). Mówimy tutaj o związku o przeciętnej sile. Wśród dziewcząt najwyższy odsetek (70,9%) postrzegał czystość przedmałżeńską, jako wartość podczas gdy chłopcy w większości (59,6%) twierdzili, że w dzisiejszych czasach nie ma ona żadnego znaczenia.

Miejsce zamieszkania również różnicowało opinie badanych na temat czystości przedmałżeńskiej, jako wartości ($\chi^2=16,3 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$). Siłę tego związku określamy, jako przeciętną. Jedynie wśród mieszkańców małych miast dominowało przekonanie, że czystość przedmałżeńska nie stanowi w dzisiejszych czasach wartości (55,2%). W pozostałych kategoriach respondentów wyodrębnionych ze względu na miejsce zamieszkania dominowało przekonanie, że dzielenie życia seksualnego z jedną osobą jest sprawą istotną (wśród mieszkańców wsi wskazywało na to 70,3% respondentów).

Również autodeklaracja religijna różnicowała opinie badanych w tym zakresie ($\chi^2=17,5 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$). Możemy tu mówić o związku o przeciętnej sile. Wśród respondentów głęboko wierzących i regularnie praktykujących dominowało przekonanie, że czystość przedmałżeńska jest wartością (72,7% wskazań) podczas gdy badani wierzący i niepraktykujący (50%) i niewierzący (61,9%) twierdzili, że w dzisiejszej rzeczywistości społecznej nie przedstawia ona większego znaczenia.

Badani poproszeni zostali także o deklarację czy mają już za sobą inicjację seksualną. Ważne jest, aby zaznaczyć, że mamy tu do czynienia z młodymi ludźmi przed uzyskaniem pełnoletniości. Wśród badanych 35,5% deklarowało, że ma za sobą inicjację seksualną zaś 64,5%, że nie.

Płeć ($\chi^2=1 < \chi^2_{0,01;1}=20,09$; $H_0=0$) oraz miejsce zamieszkania ($\chi^2=0,8 < \chi^2_{0,01;2}=9,21$; $H_0=0$) nie różnicowały deklaracji badanych. O statystycznie istotnej zależności możemy mówić w przypadku autodeklaracji religijnej ($\chi^2=28,6 > \chi^2_{0,01;2}=9,21$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,5$). Siła tego związku jest wysoka. Odsetek respondentów mających za sobą inicjację seksualną w grupie osób niewierzących wynosił 85,7%, podczas gdy w grupie uczniów głęboko wierzących i praktykujących 25%. Wiare można, więc postrzegać tutaj w kategoriach czynnika chroniącego.

5. Wnioski z przeprowadzonych badań

Analiza wyników przeprowadzonych badań pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- Płeć różnicuje opinie badanej młodzieży w zakresie opinii na temat przyczyn wczesnej inicjacji seksualnej ($\chi^2=22,4 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$) oraz postrzegania czystości przedmałżeńskiej, jako wartości ($\chi^2=22,4 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$). W przypadku

tych zależności siła związku była przeciętna. Dziewczęta częściej niż chłopcy przypisywały miłości priorytetowe znaczenie, jako motywowi inicjacji seksualnej, oraz oceniały czystość przedmażeńską, jako wartość. Płeć nie różnicowała natomiast deklaracji uczniów na temat podjęcia aktywności seksualnej.

- Miejsce zamieszkania różnicowało opinie badanej młodzieży w zakresie opinii na temat motywów wczesnej inicjacji seksualnej ($\chi^2=41,3 > \chi^2_{0,01;8}=20,09$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,5$) oraz postrzegania czystości przedmażeńskiej jako wartości ($\chi^2=16,3 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$). Mieszkanie na wsi wiązało się z bardziej konserwatywnym podejściem badanej młodzieży, wiązaniem podjęcia współżycia seksualnego z miłością i przypisywaniem znaczenia czystości przedmażeńskiej. Zamieszkiwanie w miastach sprzyjało bardziej liberalnym postawom. Analiza wyników badań ujawniła natomiast brak statystycznie istotnej zależności pomiędzy miejscem zamieszkania a deklaracjami respondentów na temat podjęcia aktywności seksualnej.
- Analiza statystyczna wyników badań wykazała brak zależności pomiędzy deklarowaną wiarą i zaangażowaniem w praktyki religijne a opiniami na temat motywów wczesnej inicjacji seksualnej ($\chi^2=18,1 < \chi^2_{0,01;8}=20,09$; $H=0$). Autodeklaracja religijna różnicowała natomiast postrzeganie przez respondentów czystości przedmażeńskiej jako wartości ($\chi^2=17,5 > \chi^2_{0,01;4}=13,28$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,4$) oraz deklaracje na temat podjęcia aktywności seksualnej ($\chi^2=28,6 > \chi^2_{0,01;2}=9,21$; $H_1 \neq 0$; $r_c=0,5$). Głęboka wiara oraz praktyki religijne respondentów sprzyjały traktowaniu czystości przedmażeńskiej, jako wartości oraz wstrzeźliwości seksualnej.

Tendencja ta obserwowana jest także w innych wynikach badań, między innymi w przeglądzie badań D. Kirby'ego²¹ wśród najważniejszych czynników chroniących, zmniejszających prawdopodobieństwo wczesnej inicjacji seksualnej wymieniane jest częste uczestnictwo w praktykach religijnych. Podobne wnioski wynikają z podsumowania realizowanego na gruncie polskim przez J. Durlaka²².

Streszczenie:

Wczesną inicjację seksualną i kontynuowanie współżycia seksualnego przez młodzież zalicza się do zespołu zachowań ryzykownych. Pojawia się postulowana potrzebami profilaktyki konieczność poznania opinii i ocen młodzieży na temat tej aktywności. Prezentowane rozważania mają na celu przedstawienie wyników badań własnych dotyczących opinii młodzieży na temat wczesnej inicjacji seksualnej a także ich deklaracji na temat angażowania się w tego typu aktywność. Opis wyników badań przeprowadzonych na losowo dobranej próbie 107 uczniów trzecich klas liceów ogólnokształcących poprzedzony został próbą teoretycznej charakterystyki problemu.

Słowa kluczowe: młodzież, inicjacja, aktywność seksualna, badania

Summary:

The youth and early sexual initiation – research report

Early sexual initiation and continued sexual life qualify as risky behaviours. The need of preventive measures requires that the youths' opinions and assessments of this activity be discovered. Deliberations presented herein aim to present the results of personal research on the youths' opinions about early sexual initiation and their declarations concerning engaging in this sort of activity. The account of research conducted on a randomized group of 107 grade

²¹ Zob. D. Kirby, *Emerging Answers: Research Findings on Programs to Reduce Teen Pregnancy*, Washington 2001, cyt.za: S. Grzelak, *Profilaktyka ryzykownych...*, dz. cyt., s. 25.

²² Zob. J. A. Durlak, *Common risk and protective factors in successful prevention programs*, „American Journal of Orthopsychiatry” 1998, t. 68, nr 4, s. 512-520.

three high school students is preceded by an attempt at a theoretical description of the issue.

Key words: youth, initiation, sexual activity, research

Bibliografia

CBOS, *Postawy i zachowania seksualne Polaków. Raport z badania ilościowego*, Warszawa, maj 2008.

Durlak J. A., *Common risk and protective factors in successful prevention programs*, „American Journal of Orthopsychiatry” 1998, t. 68, nr 4.

Grzelak S., *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce*, Rubikon, Warszawa 2006.

Izdebski Z., Ostrowska A., *Seks po polsku. Zachowania seksualne jako element stylu życia Polaków*, Muza, Warszawa 2003.

Izdebski Z., *Rozwój seksualny młodzieży*, [w:] Z. Izdebski, T. Niemiec, K. Wąż (red.), *(Zbyt) młodzi rodzice*, TRIO, Warszawa 2011.

Izdebski Z., *Seksualność Polaków na początku XXI wieku. Studium badawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012.

Izdebski Z., Wąż K., *Aktywność seksualna młodzieży i jej społeczne uwarunkowania*, [w:] Z. Izdebski, T. Niemiec, K. Wąż (red.), *(Zbyt) młodzi rodzice*, TRIO, Warszawa 2011.

Jędrzejko M., Janusz M., Walencik M., *Zachowania ryzykowne i uzależnienia. Zjawisko i uwarunkowania*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Dąbrowa Górnicza 2013.

Kempińska U., *Małżeństwa młodocianych. Ciężka, ślub i co dalej...?*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2012.

Kowalski P., *Socjologia wychowania w zarysie*, PWN, Warszawa 1986.

Kurzepa J., *Zagrożona niewinność*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2007.

Lew-Starowicz Z., *Encyklopedia erotyki*, Muza, Warszawa 2004.

Łukaszek M., *Przedwczesne podejmowanie współżycia seksualnego przez dzieci i młodzież*, „Kwartalnik Edukacyjny” 2002, nr 3-4.

Łukaszek M., *Szorstka młodość. Socjalizacyjne wyznaczniki zachowań seksualnych młodzieży (na podstawie badań wychowanków Ochotniczych Hufców Pracy)*, Wydawnictwo uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013.

Mariański J., *Małżeństwo i rodzina w świadomości młodzieży maturalnej- stabilność i zmiana*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012.

Mazur J., Woynarowska B., *Współwystępowanie palenia tytoniu i picia alkoholu w zespole zachowań ryzykownych u młodzieży szkolnej: tendencje zmian w latach 1990-2004*, „Alkoholizm i Narkomania” 2004, t. 18, nr 1-2.

Skorny Z., *Proces socjalizacji dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987.

Szlendak T., *Supermarketyzacja. Religia i obyczaje seksualne młodzieży w kulturze konsumpcyjnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004.

Szymańska J., *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2002.

Wąż K., *Socjalizacja seksualna i przemiany w obyczajowości seksualnej młodzieży*, [w:] Z. Izdebski, T. Niemiec, K. Wąż (red.), *(Zbyt) młodzi rodzice*, TRIO, Warszawa 2011.

Wąż K., *Znaczenie kultury popularnej w (rekonstruowaniu obyczajowości seksualnej*, [w:] D. Hejwos, W. Jakubowski (red.), *Kultura popularna-tożsamość-edukacja*, Impuls, Kraków 2010.